

ks. Józef Krasieński, Warszawa-Sandomierz

Ks. Zbigniew Gaczyński, *L'ecclesiologia eucaristica di Yves Congar di Joseph Ratzinger e di Bruno Forte, Roma 1998, ss. 261.*

Książka stanowi dysertację doktorską, którą Autor przedstawił i obronił na Wydziale Teologicznym Papieskiego Uniwersytetu Gregoriańskiego w Rzymie w roku 1998.

Jej głównym tematem jest eklezjologia eucharystyczna w ujęciu trzech wybitnych teologów europejskich, reprezentujących trzy pokolenia teologów współczesnych.

Szkoda, że Autor swoje wprowadzenie rozpoczął od ukazania roli soborów powszechnych w życiu Kościoła, a nie od lapidarnej prezentacji życia i dzieła trzech obranych przez siebie bohaterów.

Słusznie Autor zaznacza, że ostatni sobór ukazał głęboki związek Eucharystii i Kościoła: Kościół żyje i nieustannie wzrasta przez Eucharystię. Kościół sprawuje Eucharystię, Eucharystia buduje Kościół. W świetle Soboru Watykańskiego II Eucharystia jest centrum i szczytem całego życia Kościoła.

Celem dysertacji doktorskiej było ukazanie bogactwa i głębi relacji Eucharystii i Kościoła zawartych w pismach trzech wybitnych teologów współczesnych, z których pierwszy Yves Congar jeden z głównych architektów doktryny Soboru Watykańskiego II, może być słusznie nazwany mistrzem dwóch pozostałych.

Praca składa się z pięciu rozdziałów, a właściwie z trzech zróżnicowanych tematycznie części. Pierwsza część ma charakter wprowadzający. Część druga, stanowiąca jądro dysertacji, to prezentacja myśli teologicznej trzech wybranych teologów. Część trzecia - ostatnia to próba oceny dorobku i wkładu Congara, Ratzingera i Forte w zakresie eklezjologii eucharystycznej.

Część pierwsza dysertacji to swoiste przedpole głównego tematu, opisane przez Autora kompetentnie i wnikliwie. Wśród prekursorów i protagonistów eklezjologii eucharystycznej Autor wylicza i pokrótce omawia takich teologów jak: Johann Adam Möhler, Johan Sailer, Matthias Scheeben. Prezentuje ruchy liturgiczno-eucharystyczne wieku XX, programowe hasło "powrotu do źródeł", doktrynę eklezjologiczną encykliki Piusa XII o Mistycznym Ciele Chrystusa, przedsoborowe nurty eklezjologii na czele z doktryną o Ludzie Bożym. Nie brak także ekumenicznego spojrzenia na eklezjologię świata prawosławnego. Kończy Autor rozważania części pierwszej przedstawieniem eklezjologii eucharystycznej obecnej w dokumentach Soboru Watykańskiego II. Szkoda, że tu nie został wyakcentowany wkład "Mistrza" - Yves Congara.

Część druga dysertacji rozpoczyna się od analizy eklezjologii eucharystycznej Yves Congara. Inicjuje ją sakramentologia ogólna francuskiego teologa z wyakcentowaniem Eucharystii jako modelu i przyczyny jedności Kościoła. W rozważaniach na temat Ofiary Eucharystycznej prawidłowo została zaznaczona rola laikatu. Prze-

cież zręby soborowej teologii laikatu kładł już Yves Congar w latach pięćdziesiątych. Podejmując wątek Eucharystii jako manifestacji Kościoła Autor, jak się wydaje, zbyt wiele uwagi poświęcił liturgii. Cenny jest natomiast wymiar pneumatologiczny Eucharystii i Kościoła.

W eklezjologii eucharystycznej prefekta Kongregacji Doktryny Wiary dobrze zostały wyeksponowane nowe akcenty teologiczne: chrystocentryczny wymiar Kościoła, ustanowienie Kościoła w Ofierze Wieczernika, rola Eucharystii w budowaniu Kościoła jako komunii, zgromadzenia i Ludu Bożego. Ratzinger rozpatruje nawet strukturę hierarchiczną Kościoła w świetle Eucharystii, odnowę Kościoła i jego otwarcie się na świat współczesny. Braterstwo przy stole Eucharystycznym to wątek zawsze obecny w tradycji Kościoła.

W kolejności Autor dysertacji przeszedł do przedstawienia doktryny eklezjologicznej młodszego teologa-Neapolitańczyka Bruno Forte, który omawianą problematykę podjął już w pracy doktorskiej pt. *La Chiesa nell'Eucaristia, per un'eccelesologia eucaristica alla luce del Vaticano II* (Napoli 1975). W nauce teologa neapolitańskiego obecne są bardzo oryginalne i twórcze akcenty, wśród nich trynitarny wymiar Kościoła eucharystycznego, Eucharystia jako punkt spotkania się Trójcy Przenajświętszej z Kościołem, Lud Boży w Kościele Boga Ojca, Ciało Chrystusa w Kościele Syna, Świątynia Ducha Świętego w Kościele Ducha Świętego. Teologiczno-egzystencjalną nowość zawiera temat: „Eucharystia jako zwrot ku Ojcu, Eucharystia jako pamiątka Paschy Syna, Eucharystia epikletyczna”

Kiedy publikowałem temat teologii Kościoła lokalnego nie wykorzystałem cennych eksplikacji teologa neapolitańskiego na temat priorytetu Kościoła lokalnego w celebracji eucharystycznej i eklezjologii eucharystycznej. Także rola laikatu i struktura hierarchiczna Kościoła znajdują w myśli Bruno Forte nowe naświetlenie, na czele z posługiwaniem Piotrowym i kolegialnym charakterem episkopatu. Pielgrzymujący Kościół eucharystyczny, który na swej drodze ciągle ma się odnawiać i reformować, Kościół posłany do świata, który ma być zbawiony – to niewątpliwie oryginalne akcenty eklezjologii eucharystycznej włoskiego teologa.

Na podstawie dotychczasowego materiału można by postawić Autorowi zarzut metodologiczny, iż jego dysertacja stanowi zlepek trzech prac poświęconych doktrynie trzech teologów. Część trzecia - oceniająca zawiera wreszcie wątek postulowany: łączne traktowanie teologiczno-systematyczne. Ks. Z. Gaczyński ukazuje wspólne źródła doktryny trzech teologów, inspirację teologii prawosławnej, specyfikę myśli poszczególnych teologów i znamienne punkty wspólne, łączące ich w jeden wizerunek nowej eklezjologii eucharystycznej. Autor kończy rozważania swą istną futurologią dotyczącą rozwoju tego kierunku teologicznego, w której znajduje się refleksja o miejscu tego kierunku we współczesnej teologii, perspektywach ekumenicznych, relacji wobec misji adresowanej do współczesnego świata.

Autor wykorzystał w pracy rozległą literaturę przedmiotu, zarówno źródłową jak i pomocniczą. Błędów drobnych (literówek) popełnił niewiele. W dokumentacjach zawarł prawidłowy zapis bibliograficzny (choć niekiedy różny od przyjętego u nas). Przydałby się indeks osobowy, ponieważ praca jest na tyle wartościowa, że powinna być przetłumaczona i opublikowana w języku polskim.

Jak widać z powyższego, obok nielicznych uwag krytycznych, recenzja niniejsza ma artykulację pozytywną. Erudycyjna książka ks. Zbigniewa Gaczyńskiego prezentuje obszerną panoramę wybitnych kart teologii europejskiej XX wieku. Godna jest zalecenia na seminariach doktoranckich.